

9.2.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00230 Valtioneuvosto

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7728/2024

Lausuntopyyntö; luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (palkka-avoimuusdirektiivin kansallinen täytäntöönpano)

Lausunto koskien tasa-arvolain 3 a §:

Palkka-avoimuusdirektiivin (970/2023/EU) resitaalin 27 mukaan ”palkkojen määrittämistä koskevat kansalliset järjestelmät vaihtelevat ja ne voivat perustua työehtosopimukseen ja/tai työnantajan päättämiin tekijöihin. Tämä direktiivi ei vaikuta erilaisiin palkkojen määrittämistä koskeviin kansallisiin järjestelmiin”. Direktiivin 30 artiklan mukaan ”direktiivi ei vaikuta millään tavoin oikeuteen neuvotella, tehdä ja panna täytäntöön työehtosopimuksia tai oikeuteen ryhtyä työtaistelutoimiin kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti”.

Kansallisten työehtosopimukseen perustuvien palkkausjärjestelmien itsenäinen asema on siten huomioitu direktiivissä, ja direktiivillä ei niihin ole tarkoitus puuttua. Direktiivissä korostetaan nimenomaisesti työehtosopimusosapuolten autonomiaa. Työnantajan pitää voida luottaa siihen, että työnantaja toimii lainmukaisesti, kun se noudattaa työehtosopimusosapuolten solmimassa työehtosopimuksessa sovittua palkkausjärjestelmää.

Kuten säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Suomessa työnteon vähimmäisehdot määräytyvät hyvin laajasti valtakunnallisten työehtosopimusten perusteella, sillä niiden piirissä on yleissitovuus huomioon ottaen liki 90 prosenttia palkansaajista. Työehtosopimuksen ehdot ovat yleensä muovautuneet pidemmän ajan kuluessa. Työehtosopimukseen sisältyvät palkkausjärjestelmät ovat rakentuneet palvelemaan kunkin sektorin omia relevantteja tarpeita ja niiden kriteerit ovat yleisiä ja sukupuolineutraaleita. Sopimuksissa sovitut työehdot muodostavat kokonaisuuden, johon kuuluu palkkauksen lisäksi vuosilomia, työaika ja erilaisia lisiä koskevat ehdot.”

Työehtosopimuksissa on sovittu kokonaisuuteen ja kullekin alalle sopivasta palkkausjärjestelmästä, jota työnantaja on velvollinen noudattamaan. Kaikki nämä järjestelmät on todettu syrjimättömiksi ja niissä käytetään objektiivisia ja sukupuolineutraaleja kriteereitä. Tämä on todettu myös palkka-avoimuusdirektiiviä koskevassa Johanna Maaniemen ja Harri Hietalan selvityksessä STM 2026:3. Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry pitää hyvänä, että esitysluonnoksessa on huomioitu työehtosopimusten erityinen asema ehdotetussa 2 momentissa ja sen perusteluissa. Esitys jättää kuitenkin asioita avoimeksi ja vaatii vielä täsmentämistä.

Työehtosopimuksissa käytetään erilaisia kriteereitä työn vaativuuden arvioimisessa. Kaikissa työehtosopimuksissa ei ole sovittu 2 momentissa tarkoitetusta työn vaativuuden luokitteluun pohjautuvasta palkkausjärjestelmästä tai niissä käytetyt kriteerit eivät välttämättä heijasta suoraan työn vaativuutta tai arvoa kyseisessä työssä tai tehtävässä sellaisella merkityksellisellä tavalla, jota ehdotetussa 2 momentissa edellytetään. Työehtosopimusten kriteerit on kuitenkin valittu nimenomaan kyseisen työehtosopimuksen mukaisiin töihin sopiviksi ja relevanteiksi, ja ne ovat

riidattomasti sukupuolineutraaleita ja syrjimättömiä. Esimerkiksi pääasiassa nimikepohjaisia työn vaativuuden arviointijärjestelmiä esiintyy 36 prosentissa yleissitovista työehtosopimuksista (STM 2026:3).

Vaikka perusteluissa on mainittu, ettei ehdotettu 2 momentti edellyttäisi työmarkkinaosapuolia muuttamaan työehtosopimusten palkkausjärjestelmiä vaativuuden arviointiin pohjautuviksi tai muutoinkaan muuttamaan sellaisia palkan määrittymisen perusteita, jotka eivät itsessään ole sukupuolen perusteella syrjiviä, itse säädösteksti antaa toisenlaisen kuvan. Sekä säädöstekstissä että perusteluissa tulisi todeta yksiselitteisen selkeästi, että työnantaja menettelee lain mukaisesti noudattaessaan sitä sitovassa työehtosopimuksessa olevaa palkkausjärjestelmää.

Helsingissä 9.2.2026

AUTO -JA KULJETUSALAN TYÖNTEKIJÄLIITTO AKT ry

Vesa Mikkola
edunvalvontapäällikkö